



CO MA RĘKA DO „GADANIA”? - O WPŁYWIE FUNKCJI RĘKI W ROZWOJU MOWY DZIECKA

W procesie kształtowania się mowy, rozwój dłoni, jej sprawność ma niebagatelne znaczenie. Co więcej, pracując nad dłońmi pracujemy również nad mową dziecka. A można to robić właściwie od urodzenia i to w postaci wspaniałej zabawy. Nie potrzeba do tego wykwalifikowanego terapeuty - wystarczy chętny rodzic 😊

W świetle najnowszych badań neurobiologii **„mowa jest czynnością złożoną, procesem wieloetapowym, w którego realizację zaangażowanych jest wiele struktur mózgowych kierujących oraz scalających pracę układów anatomicznych i funkcjonalnych, biorących bezpośredni udział w odbiorze i nadawaniu mowy”**. Dzięki tej definicji widzimy jak wiele czynników wpływa na rozwój mowy. Jednym z nich jest **motoryka precyzyjna dłoni**, czyli precyzyjne ruchy dłoni i palców oraz manipulacja dłońmi pod kontrolą wzroku. Dr Teresa Kaczan uważa, że prawidłowo wykształcona funkcja ręki umożliwia i przyspiesza rozwój mowy. Można tego dokonać poprzez odpowiednią

stymulację dłoni, co prowadzi do pobudzania ośrodka w mózgu odpowiedzialnego za funkcje percepcyjne i motoryczne dłoni, wpływając pośrednio na aktywizację ruchowego ośrodka mowy. Przyczyną tego zjawiska jest sąsiedztwo obu tych ośrodków w korze mózgowej. Zajmują one duży obszar, co świadczy o tym jak wielkie jest ich znaczenie. Motoryka precyzyjna dłoni oraz mowa należy do wyższych czynności mózgowych, które sterowane są przez procesy korowe.

Proces kształtowania się motoryki precyzyjnej dłoni jest bardzo skomplikowany, a jego początek pojawia się już w okresie życia płodowego. Tworzą się wówczas i intensywnie rozwijają mięśnie dziecka. Pierwsze spontaniczne ruchy dziecka pojawiają się w 6 tygodniu życia płodowego - co jest przyczyną współpracy mięśni i nerwów. Natomiast w 12 tygodniu dziecko porusza się na zdecydowanie szerszą skalę i nie jest to już stymulowane działaniem jakiegoś bodźca. Oprócz takich czynności jak m.in.: skoki, odpychanie, kopanie, unoszenie, kołysanie, płód potrafi poruszać palcami u rąk i nóg. To właśnie jest początkiem pracy mięśni, które dziecko wykorzystywać będzie po porodzie do chwytania, oddychania, fonacji oraz ssania. W czasie gdy rozwija się sprawność precyzyjnych ruchów palców, doskonalą się mięśnie krtani biorące udział podczas mówienia.

W rozwoju mowy dziecka istnieje związek funkcji ręki (szczególnie dotyczy to umiejętności manipulowania przedmiotami) a nabywaniem czynności mowy. Poprzez dostarczanie różnorodnych doznań dotykowych, stwarza się doskonałą możliwość do stymulacji mowy. Najwięcej receptorów dotykowych znajduje się na opuszkach palców, w skórze warg oraz na czubku języka. **Dlatego też zmysł dotyku wykorzystywany jest do działań rozwijających i wspierających mowę**, dostarczając w ten sposób ogromną ilość bodźców zmysłowych.

Rehabilitantki - dr Swietłana Masgutowa i dr Anna Regner udowadniają, że wzrost sprawności dłoni ściśle związany jest z

rozwojem sprawności w zakresie motoryki narządu artykulacyjnego (potocznie mówiąc - buzi). Zależność motoryki precyzyjnej dłoni ze sprawnością aparatu artykulacyjnego wykorzystywana jest w różnorodnych terapiach, mających na celu stymulację i regulację tejże zależności u dzieci z dysfunkcjami w zakresie prawidłowego rozwoju tj.:

- hipotonii,
- spastyce,
- zespołach wad genetycznych,
- uszkodzeniach metabolicznych,
- uszkodzeniach OUN,
- oraz innych powiązanych z niedostatkami mowy lub jej zaburzeniami.

W jaki sposób i od kiedy możemy usprawniać dziecięcę dłoń? Właściwie od urodzenia każdego dnia można znaleźć lub stwarzać dziesiątki sytuacji w których można tego dokonać. Zaczynając od masażyków, zabaw różnymi fakturami i konsystencjami, manipulowania przedmiotami, zabaw manualnych itp.

Oto przykłady zabaw usprawniających rozwój dłoni:

- rysowanie i malowanie rączkami oraz przeróżnymi przyborami na różnorodnych powierzchniach, strukturach oraz materiałach,
- wycinanie, wydzieranie, wyklejanie, wydrapywanie różnych materiałów i struktur,
- lepienie, wałkowanie, ugniatanie, rzeźbienie z plasteliny, ciastoliny, modeliny, masy solnej, masy piaskowej itp.
- przewlekanie, wyszywanie, przeplatanie, wiązanie za pomocą tasiemek, wstążeczek, sznurków, guzików, koralików, kulek, cekinów itp.

- przybijanie stempelków, pieczętek, znaczników wykonanych z różnych materiałów na różnego rodzaju strukturach,
- zapinanie i odpinanie guzików, rzepów, suwaków, skuwek itp.
- odkręcanie i zakręcanie śłoików, nakrętek, pudełek itp.
- chwytanie i przenoszenie małych przedmiotów paluszkami, pęsetką, spinaczami,
- zgniatanie, formowanie, ugniatanie kulek z papieru, gazet, folii spożywczej itp.
- mieszanie, przesypywanie, przelewanie piasku, ryżu, kaszy, wody, hydrożelu itp.
- dotykanie przedmiotów o różnej fakturze,
- układanie puzzli, mozaik, wzorów, budowanie z klocków o różnych fakturach;
- dopasowywanie kształtów do różnych otworów,
- klaskanie, zabawy paluszkowe, masażyki dziecięce.

Manipulując rękoma aktywizujemy elementy kory mózgowej odpowiedzialne za ruch, a tym samym pobudzamy ośrodek ruchowy mowy. Dlatego też warto wspierać rozwój dziecka stwarzając mu okazję do usprawniania rąk i zabaw stymulujących małą motorykę. Zatem - radosnej i twórczej wspólnej zabawy!

dr Katarzyna Jaworska
neurologopeda

Literatura:

1. Kaczan T., Sadowska L. „*Ergoterapia jako forma stymulująca rozwój mowy u dzieci z zespołem Downa i innymi anomaliami rozwojowymi w świetle integracji sensorycznej*”. W: *Logopedia* 1995 nr 22.
2. Masgutowa S., Regner A. „*Rozwój mowy dziecka w świetle integracji sensomotorycznej*”. Wrocław 2009.
3. Regner A. „*Wczesna interwencja logopedyczna wobec dziecka zagrożonego niepełnosprawnością*”. W: Cytowska B., Wilczura B. „*Wczesna interwencja i wspomaganie rozwoju małego dziecka*”. Warszawa 2005.